

Ženska vzgoja v Rusiji.

V „Sarajevski Nadi“ spisal K. Z—č, prevela Márica.

V zadnjem času je postalo vprašanje ženske vzgoje prevažno v vseh kulturnih narodih. Vsi narodi in države tekmujejo v tem, kako bi za žensko mladino našli čim boljših pripomočkov, da bi žene čim dalje bolj ustrezale svojej mnogostranski zadači v človeški družbi. Da dosežejo ta namen, uporabljajo razni narode razna sredstva.

Nekod delajo na temelju ženske emancipacije, drugod na osnovi praktične odgoje, da se ženi ponuja samostojni položaj, podavši jej tako odgojo, da si more sama zaslužiti svoj kruh. Drugod zopet se trudijo za to, da odgoje v ženi plemenito srce in da deluje potem kot naobraženi član človeške družbe. Vse te težnje dajo se kratko povedati tako: *razviti kolikor možno dušerne sposobnosti žene, postaviti jo na isto stopinjo na obrazbe z možem, učiniti jo koristnim članom društva v vsakem pogledu.*

Od naobrazbe ženskih je odvisna odgoja otrok, delovanje in bodočnost množice ter napredek naroda.

Od vseh držav, koje so žensko vprašanje vzele v svoje roke, sta *Rusija in Angležka* na prvem mestu. Obe državi sta to vprašanje že nekako rešili, osnovavši mnogo zavodov, srednjih in visokih šol za odgojo ženske mladine. Uspehi so bili v obeh državah veliki ter ju sedaj hoté posnemati i drugi narodi — z boljšo ali slabšo srečo.

Brez dvombe je to vprašanje tudi na Hrvaškem postalo akutno in je že nekoliko rešeno povoljno.

Tudi tu je že nekaj šol za resno odgojo in prosveto devojk. Osobito važna bila bi taka odgoja za naše mohamedanske brate v Bosni in Hercegovini, v katerih delujejo že nekatere zdravnice. V Rusiji delajo zdravnice jako blagodejno med mohamedanskim ljudstvom v vzhodnih gubernijah, v Kavkazu ter v azijskih krajih v Sibiriji.

Evo nekaj o ženski vzgoji v Rusiji.

Položaj ženskih ni bil niti v starej Rusiji tako nesamostojen, kakor se to navadno misli.

Že za časa Petra Velikega se je začela za rusko ženo nova doba, doba emancipacije; ženski upliv raste od onega časa uprav s čudovito brzino, tako da je celo upravna državna oblast bila v ženskih rokah začeni s carico Katarino I in zvršivši se slavnim carstvom Katarine II. Za vladanja te slavne in umne žene je stala na čelu tako zvane ruske akademije znanosti v zgodovini dobroznana veleumna kneginja *Jekaterina Romanovna Daškova*, koja si je v inozemstvu prisvojila višjo izobražbo ter je se svojim zelo vplivnim položajem ter se svojim bogastvom postavila temelj ženski naobrazbi na Ruskem.

Pozneje je žensko naobrazbo podpirala carica *Marija Feodorovna*

soproga carja Pavla. Pod njenim nadzorstvom, z njeno podporo ter prizadevanjem so se ženske šole v Rusiji že v oni dobi tako lepo razvile, da je bilo potrebno oživitvoriti posebno upravo („Вѣдѣнство учрежденій научныхъ институтовъ императрицы Маріи“) zavoda carice Marije, kojoj so bile poverjene šole za ženski spol in ta uprava obstoja še danes kot znamenit prosvetni organ, koji upravlja en del ženskih šol.

Prav naravno je, da se je ženska naobrazba od onega časa v Rusiji še bolj razvila ter napredovala temeljiteje in brže.

Da se stvar lažje razumi, je treba opomniti, da obstoja v Rusiji izredna posebnost, da niso vse šole podvržene le eni upravi t. j. ministerstvu prosvete, kakor je to navadno v drugih državah. V Rusiji je sedaj dvanajst posebnih oddelnih organov, koji upravljajo povsem samostojno nekaj učnih zavodov. Uprava za ženske šole je ona najstareja, katero smo prej omenili, to je uprava carice Marije. Tej upravi so v prvi vrsti podvrženi srednji učni zavodi za ženske, ali tako zvani ženski gimnaziji.

Prvi poskus pravega ženskega gimnazija je zdelal N. A. Višnjegradskij, a službeno dovoljenje za javnost te šole se je izdalo že leta 1862.

Oni gimnaziji imajo po 7 razredov, a v njih se predava: *versteo*, *ruski jezik in rusko slovstvo*, *francosko*, *nemško*, *zgodovina*, *zemljepis*, *matematika*, *prirodopis in fizika*, *pedagogika* ali *vzgojestorje* *ročna dela in telovadba*, *lepopis risanje in peje*.

Zvršivši ta gimnaziji, dobivajo devojke poročila „domaćih učiteljic“, da morejo služiti kot domače odgojiteljice, ker v Rusiji odgaja veliki del premožnih ljudi svoje otroke doma.

Absolventke onih gimnazijev morejo vstopiti brez vzprejemnega izpita v pedagoško šolo.

Ta šola traja tri leta, a glavni smoter ji je *odgajati devojke za učiteljice srednjih šol — ženskih gimnazijev*. V teh tečajih se uče dekleta raznih učnih metod, a tretje leto je povsem posvečeno le praktičnim vajam.

Prva skupina je: ruski jezik in slovstvo, druga skupina je za tuje jezike: za francosko in nemško, a tretja: za matematične znanosti. Veronauk, ruski ter staro-slovanski jezik je zapovedan predmet za vse tri skupine.

Slušateljice, katere zvrše te „tečaje“, sposobljajo se za učiteljice s pravom poučevanja v imenovanih predmetih v 4 nižjih razredih ženskih gimnazijev, a tuje jezike morejo poučevati v vseh razredih ženskega gimnazija.

Razven teh gimnazijev so podrejeni isti upravi zavoda carice Marije tako imenovani „instituti“, neka vrsta odgojevališč, kjer dobivajo deklice pod neprestanim nadzorstvom srednješolsko izobrazbo, vsled katere se gojenke morejo posvetiti ne le samostojnemu rodbinskemu življenju, ampak

tudi učiteljskej službi. Vsi ti zavodi so pod samim nadzorstvom caričinim, a v njihovi upravi so najodličnejši ruski dostojanstveniki in najodličnejše ruske dame.

Druga vrsta ženskih gimnazijev v Rusiji so zavodi, koji so pod upravo ministerstva prosvete, a ti zavodi so se zasnovali po onih „carice Marije“.

Te državne šole so osnovane za učenke brez razlike stanu in vere. Tudi ti gimnaziji obstojajo iz 7 razredov a razven teh še iz enega pripravljalnega tečaja in osmega razreda, koji se zove „pedagoški“.

Prvi štirje razredi delajo tako zvani progimnazij ali nižji gimnazij. Te gimnazije upravlja „načelnica“, katero imenuje ministerstvo prosvete.

V osmem razredu bavijo se gojenke največ s praktičnimi vajami a predava se vendar še veronauk, ruska književnost in matematika. Ti ženski gimnaziji so razven klasičnih jezikov, ki se v ženskih gimnazijih ne predavajo, jako podobni možkim. Zgodovina starega veka se predava bolj kratko, tako tudi algebra in geometrija. Gojenke, koje zvrše tretji razred, morejo postati učiteljice ljudskih šol, a one, koje zvrše osmi razred, učiteljice in odgojiteljice za srednje šole ter morejo vstopiti v višje ženske šole, brez vzprejemnega izpita. Na prav takej osnovi je še kakih 300 privatnih gimnazijev, kateri so se pred dvajsetimi leti razvili iz penzionatov.

Jako zanimivi so statistični podatki teh šol. Ženskih gimnazijev podrejenih upravi zavoda „carice Marije“ je 29 ter pripravljalni tečaj v Petrogradu.

Največ je državnih gimnazijev. Po izkazu ministerstva prosvete od leta 1896. je bilo pod upravo tega ministerstva 396 ženskih gimnazijev in progimnazijev, na kojih je bilo 86.529 učenk ter 7027 učiteljskih moči! Največje število teh šol je v Petrograškem ter Moskovskem okraji, a najmanj v vzhodnih gubernijah. Na Kavkazu je 10 ženskih gimnazijev, v Taškentu v Aziji 4, a v Sibiriji 14.

Na vse te gimnazije se pazi jako strogo. Na čelu vsakega razreda je razrednica, a učiteljske moči so ženske in možki.

Država trosi za te šole jako mnogo denarja, a ti zavodi so prav uzorni, do sedaj je bilo v teh šolah čez dva milijona učenk.

Na privatnih ženskih gimnazijih je okolo 4600 gojenk. Tudi v teh se nadzoruje jako strogo.

Ker se je v 60. letih ženska naobrazba po gimnazijih v Rusiji razvila tako silno, ni čudo, da je bilo treba misliti tudi na osnivanje ženskih višjih šol. Te višje ženske šole, osnovane pred 70. leti, niso imele nobenega rednega programa niti kakove učne osnove. Leta 1872. je otvoril v Moskvi profesor tamošnjega sveučilišča Gerriè svoje višje ženske tečaje, v kojih je bila osobita pozornost posvečena ruskej zgodovini in književnosti. Predavala se je tudi zgodovina poljske književnosti.

Mnoge absolventke se niso mogle zadovoljiti s takovimi tečaji ter so hodile izpopolnjevati se v tujino, največ v Švico in na Švedsko. Leta 1876. je izdala vlada naredbo, da se imajo v Rusiji ustanoviti višji ženski tečaji na vseučiliščih v Petrogradu, Kijevu in Kazanu. Še le leta 1879. so počeli merodajni krogi resno misliti, kako bi zadovoljili potrebi višje ženske naobrazbe v Rusiji. Pod carjevim predsedništvom so bili pozvani vsi glasoviti ruski pedagogi, ki so resno pretresovali vprašanje ženske višje odgoje. Uspeh je bil zagotovljen; vlada je morala osnovati posebne tečaje za višjo izobrazbo ženskih. Po gimnazijskih študijah izpopolnjuje se ženska mladež v znanju na teh zavodih, iz kojih so izšle že mnoge slavne žene in pisateljice, kakor n. pr. slavna matematikarica, profesorica na štokholmski univerzi gospa Sonja Kovalevska.

Spominjamo še romanserko Krestovsko ter mnogo drugih pisateljic. Sedaj je na višjih ženskih šolah v Rusiji čez 4000 slušateljic. Na teh šolah uče vseučilišni profesorji in mnoge učene žene, koje so zvršile svoje nauke v inozemstvu na Angleškem in v Švici.

Še nekaj besedi o zdravniških šolah za žene. Otvorile so se te šole že leta 1872. Svrha teh šol je bila pripraviti žene za zdravniško šolo v vojni dobi ter so bile te šole osnovane na vojaški medicinski akademiji v Petrogradu in Moskvi in na vojaških velikih bolnišnicah a podrejene so bile vojnemu ministerstvu. Slušateljice in absolventke so pokazale svojo izredno koristno službo ob času ruske vojske s Turško in z vzhodom. Iz teh zavodov je izšlo preko 2000 žen — zdravnic, koje delujejo blagodejno po vsej tej prostranej državi a prav mnogo jih služi kakor upraviteljice bolnišnic in zavodov za deco. Bolnišnice, v katerih delujejo zdravnice, se odlikujejo z veliko čistobo in redom.

Njihovo delo je neprecenljivo v južno-vzhodnih gubernijah, v Aziji, Sibiriji ter med mohamedanskim ljudstvom.

Razven teh šol je v Rusiji še mnogo farmacevtskih, obrtno-industrijalnih in umetniških šol, v kojih se odgajajo žene v praktičnih strokah, da so dostojni člani človeške družbe.

Na raznih umetniških zavodih, ob časnikarstvu in žurnalizmu je namješčenih mnogo jako sposobnih žen.

(Opomba ured. Ne čudimo se torej, ako povzamemo iz knjig ruskih novel in romanov, da je v oni „barbarski“ Rusiji (malo onega barbarizma bi pač rada prenesla na naša tla) ne čudimo se, pravim, če je na Ruskem mnogo manj „punčik“, nego na prosvetljenem zapadu. Poglejmo na vse imenitnejše ruske pisatelje, kako nam slikajo ženo vzvišeno, da čestokrat pogumnejšo, značajnejšo, delavnejšo pa gotovo vedno nego so ruski možki!